

УДК 378.1:81:005.336.5

Н.Ю.БРИЖАК, М.С.ШПАК
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства особливо актуальною стає проблема ідентичності. Розвиток суспільства, що характеризується інтенсивними змінами в соціальній, політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах потребує задіяності висококваліфікованих фахівців, особистостей з високим рівнем професіоналізму.

Аналіз літератури свідчить, що проблема професійної ідентичності особистості знайшла своє відображення у роботах зарубіжних і вітчизняних вчених (В. Орел, Д. Трунов, Дж. Фрейденбергер, С. Максименко, І. Хамітова, Е. Еріксон, Дж. Марсія та ін.). Порушення у розвитку професійної ідентичності проявляються в негативному ставленні до себе як майбутнього професіонала, провокує конформний внутрішній стан особистості.

Велика кількість вітчизняних науковців приділяє свою увагу дослідженню проблеми професійної Т. Буякас, В.Зливкова, С. Максименко, В. Панок, Н. Пов'якель, Н. Чепелева, Л. Шнейдер.

Насамперед відзначимо, що наукову дефініцію «професійна ідентичність» трактують як поняття, у якому виражено концептуальне уявлення людини про своє місце в професійній групі або спільноті, це певний якісно позитивний результат професійного самовизначення особистості.

Щодо розгляду феномену «професійна ідентичність», то більшість дослідників, які працювали у даному напрямку пов'язують насамперед його з термінами: професія, профпридатність, професійна свідомість та професійна готовність. Н. Пряжников стверджує, що поняття «професія» і «профідентичність» пов'язані визначеним способом. Професія задає зміст характеристики профідентичності, ніби забезпечуючи «морфологію» професійної діяльності і професійної спільноті, тим самим, структуруючи «діапазон маневру в рамках виконуваної і освоюваної діяльності», залишаючи можливість для різних варіантів самореалізації в середині професії як групи суміжних спеціальностей.

Н. Аринушкіна вважає, що становлення професійної ідентичності, досягнення професіоналізації опосередковано тривалим і поетапним розвитком індивіда. Спочатку – етап навчання, накопичення досвіду, теоретичних знань; потім – психологічна сторона професіоналізації, коли індивід спостерігає, засвоює й уявляє себе й свою майбутню професію; далі – етап саморефлексії, усвідомлення індивідом реального стану справ, прийняття або неприйняття ним або професійним співтовариством його як професіонала. Автор підкреслює, що придбання професійної ідентичності відбувається в процесі навчання,

здійснюється через творчу пізнавальну активність особистості, а також психологічну підготовку до ситуації професійної діяльності, опосередковано через розвиток саморефлексії, моделювання, навчання професійним зразкам майбутньої діяльності й чітке визначення свого місця в ній [1, с.48-53].

Професійна ідентичність майбутнього вчителя розглядається вченими як невід'ємна частина готовності до діяльності і необхідна умова здійснення цієї діяльності. На переконання Ю.П. Поваренкова, професійна ідентичність – це система тих інтелектуальних, вольових та емоційно-оцінних ставлень до світу, педагогічної дійсності і педагогічної діяльності, які є джерелом саморозвитку вчителя [3]. За А.А. Коростильовою [2], поняття “професійної ідентичності” визначає стійкі системи ставлень учителя до учнів, до себе і колег, визначає його поведінку, стиль життя й діяльності.

Професійна ідентичність може сформуватися за умови прийняття студентом позиції вчителя, що обумовлюється такими факторами, як професійні знання, спрямованість на професійну діяльність, суспільно-педагогічна активність. Процес прийняття та формування позиції вчителя проходить у три етапи:

- етап формування інтересів до професії вчителя і спрямованості на оволодіння професією вчителя (професійної спрямованості);
- етап, пов'язаний із засвоєнням предметів психолого-педагогічного циклу і розвитком педагогічного мислення;
- етап прийняття ролі вчителя, розвиток суб'єктності майбутнього педагога.

Таким чином, доходимо висновку, що розвиток професійної ідентичності майбутніх вчителів початкових класів - це процес входження у професійне середовище студентів педагогічних спеціальностей, що передбачає ототожнення студентом себе із професійною групою, безпосередньо зумовлене ситуацією навчання у вищому навчальному закладі, проходженням педагогічної практики і детерміноване позицією «Я» у професійному просторі, досвідом майбутнього педагога.

Література

1. Аринушкина Н.С. Об определении и типах идентичности / Н.С. Аринушкина // Мир психологии. – 2004. – № 2. – С. 48-53.
2. Коростылева Л. А. Самореализация личности в профессиональной сфере: генезис затруднений / Л. А. Коростылева // Психологические проблемы самореализации личности. – С.-Пб, СПбГУ, 2001. – С. 3 – 23.
3. Поваренков Ю.П. Психологическое содержание профессиональной идентичности субъекта труда / Ю. П. Поваренков // Современная психология: многообразие научного поиска / Под ред. Р.А.Ахмерова, С.П. Дырина, А.Л. Журавлева. – М. : “Институт психологии РАН”, 2007. – С. 102 – 125.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>